

Natuur in de spouwmuur?

Project 'Netwerk meldingen beschermde zoogdieren in gebouwen'

Wat is natuur? Veel mensen denken daarbij aan bossen, heidevelden, of aan ongerepte, ruige gebieden als de Waddenzee of de Alpen. Het woordenboek hanteert een wat ruimere omschrijving: 'wat beschouwd wordt als niet door de mens gewijzigd'. Dat is de definitie volgens het Nederlands woordenboek van Prisma uit 1969. Dus het gazon in je tuin, keurig gemaaid, dat is geen natuur. Maar het madeliefje dat er zich spontaan vestigde, of de merel die er wormen komt zoeken, die zijn wel natuur. De dikke van Dale uit 1988 voegt er nog een 'negatieve' definitie aan toe, 'cultuur', als het tegenovergestelde van natuur. In Nederland wordt een groot deel van de natuur al lange tijd door mensen beheerd, en sinds enkele tientallen jaren wordt zelfs nieuwe natuur ontwikkeld. Die definitie uit de woordenboeken is dan ook wellicht wat achterhaald. In een dichtbevolkt land als het onze is er vrijwel niets meer dat niet door ons is gewijzigd. Toch wordt algemeen erkend dat de natuur in ons land van internationale betekenis is. Zo kijken veel natuurbeschermers jaloers naar het relatief grote aantal grutto's dat in ons land broedt, hoeveel moeite het ook kost ze te behouden. In plaats van een tegenstelling is er eerder sprake van een 'cultuur van omgaan met de natuur'. Uit die cultuur kwam onze Flora- en Faunawet voort, waarmee we uitdrukken dat we beschaafd met natuur willen omgaan.

Veel mensen houden van natuur, hoe we die ook definiëren. Ze gaan graag wandelen in de bossen, helpen als vrijwilliger bij het natuurbeheer, of zijn lid van een natuurvereniging. Dat natuur beschermd moet worden is iets waar vrijwel geen discussie over is. Organisaties als Natuurmonumenten en het Wereld Natuur Fonds hebben dan ook honderduizenden leden. En dan lijkt het vanzelfsprekend dat soorten die wettelijk beschermd zijn ook algemene bescherming genieten onder de Nederlanders. Maar is het definiëren van natuur al lastig, natuur in een hokje stoppen gaat al helemaal niet. Ons grootste inlandse roofdier, de das, graaft zijn burcht vaak op een plaats die we als natuur zullen typeren, maar voor zijn voedsel zoekt hij het boerenland op. Egels halen hun hoogste dichtheden in groene woonwijken, want met de afwisseling van gazonnetjes, struiken en hagen die hier te vinden is vormt dit een prima leefgebied. En vogels als de huismus en de boerenwaluw zouden in Nederland geen nestplaatsen vinden als wij er geen gebouwen hadden neergezet.

Een broedende vogel in de dakgoot of in de schuur, nou ja, alah! Als de jongen zijn uitgevlogen is het 'leed weer geleden'. Maar als er een groep vleermuizen in de spouwmuur blijkt te huizen, dan wordt het toch wat al te gortig. Natuur is wel leuk, maar het moet niet té dichtbij komen. Tegelijkertijd is de aanwezigheid van vleermuizen in gebouwen geen zeldzaamheid. De algemeenste soort in Noord-Brabant is de gewone dwergvleermuis en dat is een huisbewoner. In vrijwel elk dorp en elke stad is hiervan een kolonie aanwezig en zo'n kolonie kan uit tientallen of zelfs honderden dieren bestaan. Van de dertien vleermuissoorten die in Noord-Brabant voorkomen zijn er tien die regelmatig gebouwen gebruiken als verblijfplaats.

Gewone dwergvleermuis

Foto: Rollin Verlinde

Alle vleermuizen zijn wettelijk beschermd, niet alleen via de Flora- en Faunawet, maar ook volgens internationale verdragen als het Verdrag van Bonn en dat van Bern.

Onder de beschermde zoogdieren zijn het niet alleen vleermuizen die zich in onze directe omgeving kunnen ophouden. Ook de steenmarter is een gebouwbewoner en kan zich op een stille zolder of in de kruipruimte van een huis nestelen. Dit dier is in Nederland bezig met een opmars, waarbij hij zich vanuit het oosten steeds verder naar het westen verspreid. Vermoedelijk is de oostelijke helft van Noord-Brabant inmiddels ge(her)koloniseerd.

Waar kun je terecht als je overlast ervaart van vleermuizen of een steenmarter? De gemeentelijke ongediertebestrijder zal je, als het goed is, vertellen dat ze beschermd zijn en dat je ze dus met rust moet laten. Ja, daar heb je wat aan! Het gebeurt geregeld dat men verder gaat zoeken, en bijvoorbeeld de dierenbescherming of de dierenambulance belt: 'kunt u ze komen ophalen?' Ook bij leden van de Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant komen regelmatig telefoontjes binnen, zelfs meer dan honderd per jaar. Een kleine club van vrijwilligers als deze heeft uiteraard maar beperkte mogelijkheden om hulp te bieden bij problemen. Omdat het om wettelijk beschermde soorten gaat ligt het voor de hand in de richting van de overheid te kijken.

Sinds het inwerking treden van de Flora- en Faunawet is het een taak van gemeenten hierin te voorzien. Maar per gemeente is de omvang van het probleem in de regel maar klein. Ook is er vaak specifieke deskundigheid nodig om problemen op te lossen, iets waar een gemeente moeilijk in kan voorzien. Bovendien houdt de natuur zich niet aan de kantooruren!

In navolging van de provincies Limburg en Gelderland is in 2008 in de provincie Noord-Brabant een project rond dit onderwerp van start gegaan. In dat project wordt een netwerk van vrijwilligers opgebouwd die zich in willen zetten voor het verhelpen van problemen die door beschermde zoogdiersoorten in gebouwen worden veroorzaakt.

In het tweede jaar richt het project zich op het westen van deze provincie, binnen de volgende gemeenten: Aalburg, Alphen-Chaam, Baarle Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Halderberge, Loon op Zand, Moerdijk, Oosterhout, Rosendaal, Rucphen, Steenberg, Waalwijk, Werkendam, Woensdrecht, Woudrichem en Zundert. In het laatste jaar komt het midden aan de beurt.

De Zoogdiervereniging VZZ doet dit in samenwerking met het Coördinatiepunt Landschapsbeheer, en in opdracht van de Provincie Noord-Brabant. Vrijwilligers die deel willen uitmaken van het netwerk zullen onder andere een korte cursus aangeboden krijgen. Daarnaast zal aan gemeenten ondermeer gevraagd worden een meldpunt in te stellen voor problemen met vleermuizen en steenmarters in gebouwen. Namens de Zoogdiervereniging VZZ voert Peter Twisk het project uit.

Netwerk meldingen beschermde zoogdieren in gebouwen
Zoogdierverseniging VZZ i.s.m. Brabants Landschap, Coördinatiepunt Landschapsbeheer
In opdracht van de Provincie Noord-Brabant

Namens de VZZ: Peter Twisk,
Jan Mosmanslaan 19,
5237 BB 's-Hertogenbosch
073-6445664
petertwisk@planet.nl

